

наступне коло включає в себе представників попереднього та додає нових. Але ні патоцентризм, ані біоцентризм не заперечують моральну відповідальність людини за інших людей, а також доповнює її відповідальністю за представників інших видів.

Це є дуже важливим у наш час перебудови суспільства, коли варварське відношення до природи її нищення повинне змінитися на шанобливе й бережливе, помірковане ставлення до оточуючого середовища з боку людини.

Література

1. Горке М. Вымирание видов и этика. Пределы антропоцентрической перспективы. // Гуман. экол. журнал. – 2002. – № 4. – С.101-108.
2. Кэлликотт Б. Природоохранные ценности и этика // Гуман. экол. Журнал. – 1999. – № 1. – С.40-67.
3. <http://www.ln.com.ua/>
4. <http://www.shef.ac.uk/>
5. <http://www.ihs.ox.ac.uk/>

ЗНАЧЕННЯ ЕТНОЕКОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ ПРИРОДООХОРОННОЇ ПОЗИЦІЇ ШКОЛЯРІВ

Улько В.Ю., Бурдим Л.І.

Полтавський ДПУ ім. В.Г. Короленка, ЗОШ № 17 I-III ступеня м. Полтави

В останні роки все більше уваги приділяється вивченню творчої спадщини народу, освоєнню його вікового досвіду в різних сферах життя.

Популярними стають народна селекція, агрономія і фенологія, а також народне мистецтво, архітектура, медицина, педагогіка, тощо. У цьому ряду особливе місце належить народній екології, тим великим знанням, що накопичені народом при взаємодії середовища, природою. Цей народний досвід по використанню природних ресурсів, лісових, земельних та водних угідь; і благоустрій, озеленення населених пунктів; і перетворення ландшафтів та охорони навколишнього середовища.

Раніше кожна людина фактично була гарним екологом, хоча і не здогадувалася про це. Живучи серед природи, знаходячись від неї у глибокій залежності, вона в плінні багатьох сторіч була змушена спостерігати за природними явищами, пристосовуватися до них. Невипадкові приказки: «Старці примічали і нам вірити бажали», «Без прикмет ходу немає», «Хто не вірить прикметі, тому нема життя на світі», «Не примічати — і хлібця не бачити». Але людина не почувала себе фатально залежною від природних явищ. Вона вважала, що «Хто поганий рік заздалегідь передбачити зуміє, той легше біду здолає». І вірили, що постійною увагою можна досягти бажаного. Людині була властива тонка спостережливість і чітка, навіть, професійна пам'ять.

Народні знання про природу знайшли глибокий відбиток у сказаннях і

казках, байках і бувальщинах, прислів'ях та приказках. Так, через казки в легкій та зручній формі передавалася маса різнобічних знань: про характер і поведки дичі, про їстівні, лікарські і отруйні рослини, про різноманітні явища в неживій природі. Вони виховували в дітей доброту, працьовитість, терпіння, кмітливість, прагнення до високого, духовного, до краси. Виховували почуття обережності знайомили дітей з правилами поведження в лісі, на водоймі, болоті. Вони передавали весь той народний досвід, без якого було б важко вижити серед суворої дикої природи.

З раннього дитинства, поступово, поволі, беручи приклад з дорослих, діти освоювали різноманітні трудові уміння й навички, освоювали міцно, на все життя. Навчання було без мови. У цьому теж виявилася народна мудрість.

Поняття про народну екологію було запропоновано наприкінці 80-их років ХХ століття. Зараз можна твердо сказати, що народна екологія має право на існування і тривку основу для подальшого розвитку. І саме це, чітко відповідає ідеям і принципам біоетики, незаперечно з ними пов'язано.

Народна екологія включає декілька самостійних розділів:

- Народна фенологія і агрокліматологія — комплекс знань і спостережень над сезонним розвитком живої і неживої природи. Сюди входять відомості населення про місцеву погоду і клімат, а також уміння і навички в про-рокуванні, коротко- і довгостроковому прогнозуванні погоднокліматичних явищ. Народні знання в цій області надзвичайно великі і знайшли відбиток в численних прислів'ях, приказках, прикметах. Наприклад: «Сади картоплю, коли яблуня у повному цвіту», «Гречка каже — а мене хоч в золу, аби в пору», «Казав овес — сій мене в болото, буду я золото». На їхній основі створені землеробські календарі, що відомі в багатьох країнах світу і набувають великої популярності в теперішніх хліборобів.
- Народна сільськогосподарська екологія — досвід народу по доместикації рослин і тварин, вирощуванні екологічно чистої продукції, виведення стійких до хвороб і шкідників сортів, створення стійких агроєкосистем, підтримка їх продуктивного довголіття і т.д.
- Народна природо терапія — народні знання, прийоми й методи використання лікувальних чинників природи для профілактики і лікування захворювань, для підтримки, розвитку і зміцнення здоров'я.
- Народна будівельна екологія — практичний досвід народу по створенню екологічного житла, меблів, зручних для проживання сільських поселень по виробництві будівельних матеріалів із місцевої сировини.
- Народна ландшафтна екологія — склалася в результаті багатовікового досвіду, облагородження дикої природи, її адаптація для задоволення багатосторонніх потреб населення. Сюди також входить досвід оптимізації, відновлення й охорони всіх місцевих природних ресурсів і ландшафтів в цілому.
- Народна промислова екологія — емпіричні знання, методи, прийоми,

правила, звичаї і традиції використання природних ресурсів у колекціонування (ягід, грибів, горіхів, різних цінних груп рослин), полювання і рибальство.

То ж, можна сказати, що спостереження в етноекології займають чинне, важливе місце, на них і базується ця наука. І саме вони забезпечують сприйняття.

Тож необхідно привчати дітей до того, що спостереження у природі допомагають правильно зрозуміти її розвиток, виробляють основні принципи поведінки та норми ставлення до навколишнього світу, які на основі закону біоетики, сприятимуть її збереженню і поліпшенню у процесі господарської і природоохоронної діяльності. Під час спостережень діти проймаються елементарним розумінням екологічних проблем свого регіону, а пізніше і основних принципів раціонального природокористування. Але вони потребують роз'яснень як суті їх діяльності, так і способів реалізації. Тут перед учителем постають завдання: залучати школярів до спостереження допомагаючи їм засвоїти навчальний матеріал, сформулювати на основі законів біоетики наукову картину світу та розвивати вміння й навчити систематизувати й узагальнювати дані спостереження сформулювати їх у різних формах та використовувати у практичній господарській діяльності.

Народна екологія через спостереження формує діяльнісний підхід до охорони і збереження природи. Існує велика кількість акцій, які поширені серед школярів, спрямованих на захист матінки-природи. А саме: «Не образь братів наших менших», «До чистого джерела», «Благовіння перед живим», «Бережи де стоїш, де живеш» і сила силенна інших. Такі, на перший погляд, різні назви, а суть то в них одна, яку можна звести до любові, поваги і бережливого ставлення до оточуючого середовища. Адже, як говорить відомий вчений Поттер В.Р.: «Якщо не будеш любити природу і рахуватися з нею, то вона врешті рещт знехтує тобою. І тоді побачиш, як не солодко тобі буде».

То ж, можна сказати: етноекологія безпосередньо пов'язана з біоетикою та природоохоронною позицією школярів, адже вона беззаперечно стоїть в їх основі і допомагає побудувати дружній «місточок» між людиною і природою.

Література

1. Білоус С. Уроки з екологічного виховання. // Рідна школа.-1997.-№-с.70-72.
2. Вербицький В.В. Поєднати екологію і народознавство. // Рідна школа.-1993.-№3.-с.47-48.
3. Різник Л.М. Екологічне виховання за народними традиціями. // Початкова школа.- 1995.-№11.-с.22-25.
4. Шилов М.П. Народная экология. Проблемы и перспективы. // Биология в школе.-1998.-№1.-с.-64-67.